

Innhold

Forord	15
Innledning.....	17
Referanser	20
Kapittel 1	
Barnehagens formål i et historisk perspektiv.....	21
<i>Gunhild Hagesæther</i>	
Den første barnehageloven.....	22
Om verdiforankring av den pedagogiske virksomheten.....	24
Nasjonal plan for pedagogisk virksomhet	25
Formålsparagrafene av 2005 og 2008	27
Formålsparagrafen og barnehagetradisjonen	29
Referanser	32
Kapittel 2	
Børnehavens formål – et kritisk blik	34
<i>Stig Broström</i>	
Børnehavens formål.....	34
Pasning eller pædagogik	34
Føre eller lade vokse frit.....	36
Den frøbelske tradition	36
Både og.....	37
Den aktuelle utfordring.....	38
Norsk rammeplan og dansk styrket læreplan version 2017	40
Demokrati	41
Dannelse	41

På vej mod en kritisk børnehavepædagogik.....	42
Kampen om demokratiske mødepladser	42
Den herredømmefri samtale.....	43
Elementer til en kritisk børnehavedidaktik	44
Dannelsens indhold.....	45
Afslutning	46
Referanser	47
 Kapittel 3	
Barns behov – forstått og definert av hvem?	49
<i>Vibeke Glaser</i>	
Innledning	49
Politikk og vitenskap. Myter og ideologier.....	51
Barnets behov og barnets beste	53
Kunnskap og definisjonsmakt	54
Foreldre – eksperter på egne barn?	54
Barns behov – betraktet fra en modernitetsforståelse og et dannelsesperspektiv ...	55
Avsluttende tanker	56
Referanser	57
 Kapittel 4	
Omsorg usynliggjøres og trenger en tydeligere posisjon	59
<i>Kristin Rydjord Tholin</i>	
Innledning	59
Paraplyen «helhetlig læringssyn»	60
Samfunnsmandatet	61
Omsorg versus læring	63
Omsorg og læring i de nordiske landene	64
Hvordan ivareta både omsorg og læring?.....	65
Omsorg tatt for gitt?.....	66
Mer enn behovsomsorg?.....	66
Omsorg som kvalitet ved relasjonen	67
Barn som omsorgsgivere og del av omsorgsfellesskapet	68
Oppgradere den etiske dimensjonen ved omsorg	68
Konklusjon – avsluttende betraktninger	69
Referanser	69

Kapittel 5

Lek og læring i barnehagen – hvor står vi nå? 71*Ole Fredrik Lillemyr og Ingrid Pramling Samuelsson*

Innledning 71

Lek og læring i et helhetlig perspektiv 72

Lek som fenomen 74

Læring i vid forstand 77

Lek og læring: Utfordringer for dagens barnehage 79

Referanser 82

Kapittel 6

Om å anerkjenne herjelekens egenverdi 86*Maria Øksnes og Eva Stai Brønstad*

Lek – en sentral del av barns liv 86

Herjeleken er venners lek 87

Politisk retorikk: egenverdi – nytteverdi 89

Lykkelig her og nå – nyttig i fremtiden? 90

Barns lekne motstand 93

Avrunding 96

Referanser 96

Kapittel 7

Læring i samtaler og samhandling mellom voksne og barn i barnehagen 98*Liv Gjems*

Barnehagen er en unik læringsarena for barn 99

Sosiokulturelle teorier om barns læring 100

Samarbeid om å konstruere kunnskap 101

Barnehagelærere som veiledende deltakere i barns læreprosesser i daglige situasjoner 102

Samarbeidende konstruksjonisme og veiledende deltakelse 103

Det tidlige samspillet grunnlag for samarbeidende konstruksjonisme 105

Interaksjon og språk 106

Språk og læring 107

Ivareta barns behov for læring i barnehagen 107

Referanser 108

Kapittel 8

Danning	110
----------------------	-----

Gunvor Løkken og Frode Søbstad

Innledning	110
Danningsbegrepets bakgrunn	111
Danning i barnehagen	112
Hvilken plass kan danningsperspektivet få i barnehagen?.....	114
Danningsbegrepet i relasjon til andre begreper.....	114
Å realisere danningstenkningen i praksis	117
Konklusjon	118
Referanser	118

Kapittel 9

Dannelsens topologi	120
----------------------------------	-----

Hilde Merete Amundsen

Barns medvirkning	121
Danning, eksistens og undring	122
Den estetiske dimensjonen	125
Friedrich Schillers dannelsesprosjekt.....	127
Aristoteles' poetikk	128
Eugen Fink og menneskeleken	130
Dannelsens topologi	131
Referanser	132

Kapittel 10

«Grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon» – hvor grunnleggende er de?	135
--	-----

Sturla Sagberg

Innledning	135
«Grunnleggende verdier» eller «kristne grunnverdier»?.....	137
Verdietikkens bærekraft for pedagogisk arbeid	141
Barnehagens formål er ikke demokrati, men danning	143
Grunnleggende verdier i kristen og humanistisk tradisjon og noen eksempler på narrativenes betydning for verdiforståelse	144
Oppsummerende refleksjoner	147
Referanser	148

Kapittel 11

Naturmangfold, naturvern og bærekraftig utvikling i barnehagen.... 151*Hjørdis H.K. Bakke*

Hva betyr bærekraftig utvikling?	152
Hva menes med naturmangfold?.....	153
Mangfold innen arter	153
Mangfold mellom arter	153
Mangfold av naturtyper	154
Hvorfor er naturmangfoldet viktig?	154
Trusler mot naturmangfoldet.....	154
Overforbruk	155
Søppel på land og i vann.....	155
Spredning av arter til nye områder.....	156
Arter dør ut	157
Hvordan kan barnehagen bidra til å ta vare på naturmangfoldet?.....	158
Lær deg selv og barna å legge merke til naturmangfoldet.....	158
Ta vare på uteområdet	159
Delta på søppelplukkingsdager og plukk søppel på tur	160
La barna få innsikt i nedbrytningsprosessen	160
Pass på å ikke spre arter til nye områder.....	161
Lær barna å ta hensyn til planter og dyr	161
Vær et positivt forbilde.....	161
Referanser	162

Kapittel 12

Tilgivelse – del av barnehagens praksis?..... 165*Sissel Mørreaunet*

Innledning	165
Hva menes med tilgivelse?.....	167
Tilgivelsens kompleksitet.....	167
En utvidet forståelse av tilgivelse.....	168
En definisjon.....	169
«Jeg tilgir deg alt sammen, jeg»	170
Tilgivelse som handling og prosess	170
Tilgivelse i barnehagens praksis	171
«Er jeg klar for å tilgi at jeg fikk den lastebilen i hodet?»	171

Tilgivelse og tillit	173
Tillit versus skam og tvil	173
Tilgivelse – min, din eller vår skyld?	174
Tilgivelse – en del av anerkjennelse?	175
Tilgivelse er et steg videre på anerkjennelsens vei	176
Oppsummering	177
Referanser	178

Kapittel 13

Inkludering av nyankomne barn i barnehagen – spenningsfeltet mellom tilhørighet, likeverd, solidaritet og makt	180
---	-----

Kris Kalkman

Innledning	180
Tilhørighet, solidaritet og likeverd	180
Teoretisk rammeverk	181
Metoder og analyse av data	182
Sted og deltakere	182
Forutsetninger for tilhørighet, likeverd og solidaritet	183
«Dem» skulle begynne på skolen	183
«Vi» er venner fordi	185
Tilhørighet, likeverd og solidaritet: <i>på vent</i>	186
Avslutning	188
Referanser	189

Kapittel 14

Solidaritet i pedagogisk arbeid	191
--	-----

Sonja Kibsgaard

Hva er solidaritet?	191
Beskrivelse av studien	193
Dannelsesteori og etiske fordringer	194
Hjelpsomhet	196
Forståelse	198
Samhold og vennskap	199
Solidaritet i pedagogisk arbeid – en nødvendighet?	201
Avsluttende kommentarer	202
Referanser	203

Kapittel 15

Medvirkning – uendelig vanskelig, fantastisk enkelt!..... 206*Trude Kristiansen*

Innledning 206

Pedagogiske utfordringer 207

Hvordan kan vi forstå medvirkning? 208

Vita Activa – det virksomme liv 209

De voksnes ansvar 210

Hvorfor medvirkning? 211

Demokratibegrunnelse 211

Begrunnelser for utvikling av barnehagens kultur og organisasjon 212

Sosialpolitiske begrunnelser 213

Så enkelt – og så uendelig komplisert 214

Lek som begynnelse 214

Oppsummering 215

Referanser 216

Kapittel 16

Gjensidighet i tillit og respekt 218*Marit Kanstad*

Innledning 218

Tillit og respekt som begrepspar 219

Begrepsparet tillit og respekt knyttet til omsorg og gjensidighet 220

Naturlig omsorg, etisk omsorg og ulike kulturelle væremåter 221

Forholdet mellom naturlig og etisk omsorg 221

Voksnes samspill *med* barn og oppdragelse *av* barn i lys av begrepene
«beings og becomings» 222

Ujevne maktforhold mellom voksne og barn 223

Gjensidighet, ensidighet, krav om gjenytelse 224

Nedskrevet etikk 225

Barns tillit til og respekt for hverandre 226

Oppsummerende refleksjoner 227

Referanser 228

Kapittel 17

Å møte barn med tillit og respekt gjennom å «se» hele barnet..... 230*May Britt Drugli*

Tillit og respekt.....	230
Barnets kompetanse.....	232
Nær og autonom	233
Anerkjennelse	234
Sensitivitet og responsivitet.....	235
Kan sensitivitet fremmes?	236
Se hele barnet – også problemene	237
Avslutning.....	238
Referanser	238

Kapittel 18

Trivsel og glede i barnehagen..... 240*Frode Søbstad*

Bakgrunn	240
Trivsel	241
Glede.....	243
Hva gjør barn glade?	244
Lek, glede, humor og kreativitet i barnehagens læreprosesser.....	246
Konklusjon.....	248
Referanser	248

Kapittel 19

Bevegelsesglede – i et barnehageperspektiv..... 250*Kathrine Bjørgen*

Innledning	250
Bevegelsesglede	251
Barnehagerommenes betingelser	252
Barns mulighet for trivsel og involvering.....	252
Betingelser i fysiske miljø	252
Barns mulighet for bevegelsesfrihet og selvbestemmelse	254
Betingelser i psyko-sosialt miljø	255
Barnehagens rolle.....	257

Avslutning.....	258
Referanser	259
Kapittel 20	
«La oss leve for hverandre»	261
<i>Anne Greve</i>	
Hva er forskjellen på fellesskap og vennskap?	261
Hvorfor er det viktig å legge vekt på fellesskap og vennskap i barnehagen?.....	263
Hva kan barn lære av vennskap?	264
Utfordringer og dilemmaer for barnehagelæreren	267
Referanser	269
Kapittel 21	
Individet og fellesskapet	271
<i>Valgfrihet og medvirkning som konkurrerende praksiser</i>	
<i>Monica Seland</i>	
Innledning	271
Fellesskap og vennskap i ny rammeplan	272
Barn som samfunnsborgere og barn som brukere av en offentlig tjeneste	273
Baseorganisering	276
Medvirkning som individuell valgfrihet	278
Fellesskap og vennskap i praksis.....	279
Individ og fellesskap	280
Barnehagen som et trygt sted for fellesskap og vennskap?	282
Referanser	283
Kapittel 22	
Synliggjøring av minoritetens kultur i barnehagen – også tater	285
<i>Anne-Mari Larsen</i>	
Innledning	285
Bakgrunn for prosjektene	287
Taternes bakgrunn	288
Å være en del av fellesskapet	289
Taterne og barnehagen.....	290
Mål for prosjektet «Formidling av taterkultur i barnehage og skole»	291

Innhold og gjennomføring.....	292
Planlegging.....	292
Taterkultur i barnehagen.....	293
Erfaringer.....	294
Avsluttende kommentar.....	296
Referanser.....	298
Kapittel 23	
Demokrati – et mangesidig begrep til inspirasjon og utfordring	300
<i>Kari Hoås Moen og Per Tore Granrusten</i>	
Innledning.....	300
Metodisk tilnærming.....	301
Demokrati – et mangesidig begrep.....	301
Demokratiske verdier.....	302
Om deltakelse og demokrati i praksis for flere grupper.....	303
Funksjonalistisk og normativ demokratioppfatning.....	304
Et utvalg demokratimodellers relevans i barnehagen.....	305
Demokratiseringsgrad.....	307
Barns innflytelse på beslutninger i barnehagen.....	307
Avslutning.....	309
Referanser.....	309
Forfatterpresentasjon.....	313
Stikkord.....	317